

Continuous issue-13 | January – March 2016

રોજગારી ની તકોમાં ઉદ્યોગ સાહસિકતાની ભૂમિકા:

પ્રસ્તાવના:

ભારત જેવા વિશાળ ભૌગોલિક વિસ્તાર અને વસ્તી ધરાવતાદેશમાં બેરોજગારીની સમસ્યા ખૂબજ ગંભીર છે. આજે તો દેશમાં નોકરી વાન્છુઓનીસંખ્યા કરતા રોજગારીની તકો ખૂબજ ઓછી છે. વર્તમાન સમયમાં શિક્ષણ કે ટેકનીકલ તાલીમ પૂરી કર્યા પછી ભાવિ કારકિર્દીનો પ્રશ્ન દેશમાં યુવાનો માટે ઉભો છે ત્યારે ઉદ્યોગ ક્ષેત્રમાં સ્વ રોજગારી માટે યુવાને પોતાના રસ, અભિરુચિ, પ્રમાણે લાયકાત તેમજ આવડતનો ઉપયોગ કરીને નાણાંકીય સાધનો પ્રમાણે સ્વ રોજગારી પસંદ કરે એ અતિ આવશ્યક થઈ પડ્યું છે. જો કે હવે સરકાર પણ સ્વ રોજગારી અને ઉદ્યોગ સાહસિકતા માટે આર્થિક સહાય, તાલીમ ની સગવડ, કાયામાલની ઉપલબ્ધિ, ટેકનીકલ માર્ગદર્શન વગેરેની સહાય આપે છે. ત્યારે આ સંજોગોમાં યુવાનોએ ઉદ્યોગ સાહસિક બનવું નફાકારક બની રહે છે.

ઉદ્યોગ સાહસિકતા નો અર્થ:

ઉદ્યોગ સાહસિકતાના ઔદ્યોગિક એકમની સ્થાપના વિચાર નું વાસ્તવિક રૂપાંતર થતાં સુધીની પ્રક્રિયા એ વિચારનું ઉદ્યોગ સાહસિકતા છે. ‘ઉદ્યોગ સાહસિકતા’ શબ્દ નો પ્રથમ ઉપયોગ ફ્રેંચ અર્થશાસ્ત્રી જે. બી. સે દ્વારા ઈ. સ. ૧૮૦૦ ના સમયમાં કરવામાં આવ્યો હતો. ત્યારબાદ આ શબ્દનો ઉપયોગ વધુ પ્રમાણ માં થવા લાગ્યો. ઉદ્યોગ સાહસિકતા વ્યક્તિ સાથે સંબધ ધરાવે છે. અને આ પ્રકારની સાહસવૃત્તિ ધરાવનાર વ્યક્તિઓને ઉદ્યોગ સાહસિક તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. ઉદ્યોગ સાહસિકતા નવીનીકરણ અને સર્જનાત્મકતા ઉપર પૂરતો ભાર મૂકે છે. આ નવીનતામાં નવી નવી વસ્તુઓ, સેવાઓ, ઉત્પાદનની નવી પદ્ધતિ ઓ. નવા બજારો, પુરવઠાના નવા પ્રાપ્તિસ્થાનો, ઉદ્યોગોનું નવું સંગઠનવગેરે હોઈ શકે છે. ટૂંકમાં નવા ધંધાની સ્થાપના કરવાની સાહસવૃત્તિ એટલે ઉદ્યોગ સાહસિકતા.

રોજગારીની તકોમાં ઉદ્યોગ સાહસીકતાની ભૂમિકા:

ભારત જેવા અતિ વસ્તી ધરાવતા દેશમાં ગ્રામીણ, શહેરી, શિક્ષિત કે અશિક્ષિત બેરોજગારી નું પ્રમાણ વધુ છે. આથી ભારતમાં ઉદ્યોગ સાહસિકતા બેકારી સમસ્યા

હલ કરવામાં પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ રીતે આશીર્વાદરૂપ સાબિત થાય છે. રોજગારી સર્જક માધ્યમ તરીકે ઉદ્યોગ સાહસિકો મુખ્યત્વે ત્રણ રીતે અર્થતંત્ર ને મદદરૂપ બની શકે છે.

(અ) સ્વ રોજગારી:

જે ઉદ્યોગ સાહસિકો પોતાના સ્વતંત્ર ઔદ્યોગિક એકમોની સ્થાપના કરે છે તેઓની પોતાની બેરોજગારીની સમસ્યા તો હલ થાય છે સાથે સાથે તેઓ અન્ય માટે પણ રોજગારીનો પરોક્ષ લાભ આપે છે

(બ) સ્વ એકમ માં રોજગારી:

ઉદ્યોગ સાહસિકની રોજગારી સર્જક તરીકેની આ પ્રત્યક્ષ ભૂમિકામાં ધંધાકીય એકમની ક્ષમતા સ્વરૂપ અને પ્રકાર મુજબ બેરોજગાર વ્યક્તિઓને રોજગારી આપી શકે છે.

(ક) આનુસંગિક રોજગારી:

ઉદ્યોગ સાહસિક ઔદ્યોગિક એકમ સ્થાપે તો તેની આસપાસ ના વિસ્તારમાં તેને પૂરક ઉદ્યોગોની સ્થાપના થાય છે. દા. ત. કાચા માલના સપ્લાયર, વાહન વ્યવહાર, ગોડાઉન વિતરકો તેમજ અન્ય જરૂરી પૂરક સેવાઓ પૂરી પાડનારાઓ માટે રોજગારીની તકોનું સર્જન થાય છે.

આમ ઉદ્યોગ સાહસિકોની રોજગારી સર્જક તરીકેની ભૂમિકા દેશના આર્થિક વિકાસ માં અગત્યનો ફાળો આપે છે. ઔદ્યોગિક વિકાસના પાયામાં નાના, મધ્યમ અને મોટા ઉદ્યોગો મહત્વના છે. MSMED Act 2006 પહેલા ગુજરાત માં ૩૧૨૭૫૨ નાના ઉદ્યોગો નોંધાયેલ હતા. અને તેમાં ૧૪૮૯૨૧૬ લોકોને રોજગારી મળેલ હતી. ૧-૧૦-૨૦૦૬ થી ૩૧-૩-૧૪ દરમિયાન ૨.૬૨ લાખ MSME ઉદ્યોગો રજીસ્ટર થયા છે. આમ ૩૧-૩-૨૦૧૪ સુધીમાં કુલ ૫.૭૫ લાખ ઉદ્યોગો એ ૩૬.૫૬ લાખ લોકોને રોજગારી પૂરી પડી છે. વાયબ્રન્ટ ગુજરાત ૨૦૧૩-સમિત ૭૨.૭૨% MOU SMESમાં થયેલા છે.

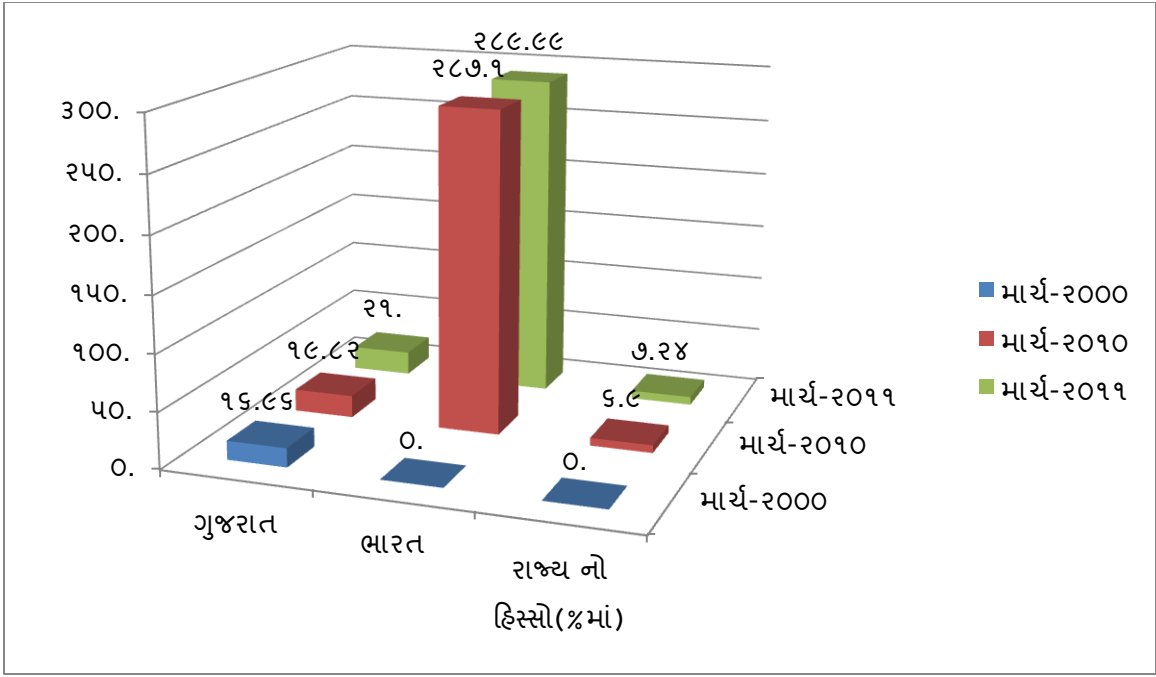
ગુજરાત અને ભારતમાં ખાનગી ક્ષેત્ર અને જાહેર ક્ષેત્ર માં રોજગારીનું પ્રમાણ વર્ષ ૨૦૧૧માં કેટલું છે તે નીચેના કોષ્ટક માં દર્શાવેલ છે.

ગુજરાત અને ભારતમાં રોજગારીનું પ્રમાણ

અનુ. ક્રમ.	રોજગારી	એકમ	વર્ષ	ગુજરાત	ભારત	રાજ્ય નો હિત્સો (%માં)
૧	ખાનગી ક્ષેત્ર	લાખમાં	માર્ચ-૨૦૦૦	૭.૬૨%	-	-
	જાહેર ક્ષેત્ર	લાખમાં		૯.૩૪%	-	-
	કુલ	લાખમાં		૧૬.૯૬%	-	-
૨	ખાનગી ક્ષેત્ર	લાખમાં	માર્ચ ૨૦૧૦	૧૧.૯૬%	૧૦૮.૪૭	૧૧.૦૩
	જાહેર ક્ષેત્ર	લાખમાં		૭.૮૬%	૧૭૮.૬૩	૪.૪૦
	કુલ	લાખમાં		૧૯.૮૨%	૨૮૭.૧૦	૬.૯૦
૩	ખાનગી ક્ષેત્ર	લાખમાં	માર્ચ-૨૦૧૧	૧૩.૦૭%	૧૧૪.૫૧	૧૧.૪૧
	જાહેર ક્ષેત્ર	લાખમાં		૭.૯૩%	૧૭૫.૪૮	૪.૫૨
	કુલ	લાખમાં		૨૧.૦૦%	૨૮૯.૯૯	૭.૨૪

પ્રાપ્તિ સ્થાન: સામાજિક આર્થિક સમીક્ષા, ગુજરાત રાજ્ય વર્ષ ૨૦૦૨-૦૩, ૨૦૧૨-૧૩, ૨૦૧૩-૧૪.

ચાર્ટ-૧

કોષ્ટક દર્શાવે છે કે ગુજરાત માં માર્ચ ૨૦૦૦ની સરખામણીમાં માર્ચ ૨૦૧૦ અને માર્ચ ૨૦૧૯માં ખાનગી ક્ષેત્રમાં રોજગારીનું પ્રમાણ વધતું ગયું છે. જ્યારે જાહેર ક્ષેત્ર માં રોજગારી નું પ્રમાણ આજ સમયમાં ઘટ્યું છે. ભારત માં પણ માર્ચ ૨૦૧૦ની સરખામણી માં માર્ચ ૨૦૧૯ માં ખાનગી ક્ષેત્ર માં કુલ રોજગારી નું પ્રમાણ વધ્યું છે જ્યારે જાહેર ક્ષેત્ર માં કુલ રોજગારી નું પ્રમાણ ઘટ્યું છે. દેશ માં ગુજરાત રાજ્ય નો હિસ્સો માર્ચ ૨૦૧૦ માં ૬.૯૦ ટકા હતો જે વધી ને માર્ચ ૨૦૧૨ માં ૭.૨૪ ટકા થયો છે. આમ ગુજરાત અસરકારક ઔદ્યોગિક વિકાસ નું સાક્ષી રહ્યું છે. એટલું જ નહિ ભારત ના ઔદ્યોગિકરણ થયેલ રાજ્ય માં નું એક અગ્રગણ્ય રાજ્ય છે એમ કહી શકાય.

સમીક્ષા:-

ઉદ્યોગ સહસીકતાની દરેક રાષ્ટ્ર ને જરૂર પડે છે. કોઈ પણ દેશ ના ઔદ્યોગિક, આર્થિક અને સામાજિક વિકાસ માટે તે એક મહત્વનું અને અગત્યનું સાધન છે. ઉદ્યોગ સાહસિકોને કારણે જ દેશ ના ઔદ્યોગિક ક્રાંતિ ની શાંતિ શક્ય બની છે. ઔદ્યોગિક ક્રાંતિ થી આર્થિક વિકાસ શક્ય બન્યો છે અને રોજગારીમાં વૃદ્ધિ થઈ છે. ઉદ્યોગ સાહસિકતા ને વ્યક્તિઓ જોડે સંબંધ છે. ઉદ્યોગ સાહસિકતા ના વિકાસ માં ગુજરાત રાજ્યે એક પથદર્શક અને મર્ગદર્શક તરીકેનું કાર્ય કર્યું છે. દેશ માં પણ તાલીમ દ્વારા ઉદ્યોગ સાહસિક તૈયાર કરવાનો વિશિષ્ટ પ્રયોગ ઉદ્યોગ સાહસિક વિકાસ યોજના દ્વારા દ્વાર શરૂ કર્યો જેના સારા પરિણામો આજે દેશ ને પ્રાપ્ત થયા છે. ભારત જેવા વિકાસશીલ દેશ માં બેકારના સળગતા પ્રશ્નને ઉકેલવા માટે ઉદ્યોગ સાહસિકતા વિકાસ ની યોજના એક મહત્વની રાષ્ટ્રીય આર્થિક વિકાસ ની વ્યૂહ રચના ગણી શકાય. ટૂંકમાં ઉદ્યોગ સાહસિકતા દેશ ના આર્થિક વિકાસ માટે નું એન્જીન છે એમાં બે મત નથી.

Dr.Rama j Shah
Head (economics department)
Arts and commerce College,
Dhansura

Copyright © 2012- 2016 KCG. All Rights Reserved. | Powered By : Knowledge Consortium of Gujarat